

Lausunto aiheesta ”Kansallinen raportti - YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (UPR) neljäs tarkastelukierros (D6L56D3-22)”

Yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (Universal Periodic Review, UPR) on YK:n ihmisoikeusneuvoston yhteyteen perustettu valtioiden välisen vertaistarkastelun mekanismi. Sen avulla neuvosto tarkastelee noin neljän vuoden välein kaikkien YK:n jäsenvaltioiden ihmisoikeustilannetta. Tarkastelua varten Suomen on laadittava tiivis raportti kansallisista ihmisoikeustoimistaan ja edellisen tarkastelukierroksen suositusten täytäntöönpanon onnistumisesta. Ulkoministeriö pyysi liitolta lausuntoa Suomen ihmisoikeustilanteesta toimintansa näkökulmasta.

LAUSUNTO

Suomi on laajalti tunnustettu hyvästä ihmisoikeustilanteestaan. Hallitukset ovat kautta Suomen historian painottaneet voimakkaasti tasa-arvokysymyksiä. Miesjärjestöjen keskusliitto on kuitenkin huolissaan miesten asemasta useilla sukupuolten välisen tasa-arvon alueilla. Näitä ovat muun muassa lasten vanhempien välinen tasa-arvo, miesten ja poikien syrjäytymisongelmat, sekä sukupuolten symmetria tasa-arvo- ja hyvinvointityössä. Näitä kysymyksiä ei huomioitu edellisessä määräaikaistarkastelussa, eikä myöskään luonnoksessa nykyiseksi raportiksi. Kyse on kuitenkin vakavista ihmisoikeusongelmista, jotka tulisi sisällyttää raporttiin, jotta se vastaisi todellisuutta.

Tasa-arvoinen vanhemmuus

Vanhemmuuden tulisi olla yhdenvertaista ja tasa-arvoista molempien vanhempien osalta ylipäättään ja myös erotilanteissa. Esimerkiksi lasten tapaamisoikeutta toisen vanhemman kanssa ei monesti panna täytäntöön asianmukaisesti. Siitä huolimatta, että tapaamisjärjestelyistä on määrätty tuomioistuimissa, lähivanhempi saattaa toimia niin, ettei etävanhemman tapaamisesta pidetä huolta, eikä asiasta välttämättä edes ilmoiteta. Tämä on valitettavan yleistä, mutta asiasta ei käytännössä seuraa mitään sanktiota lähihuoltajalle. Tästä oikeuden määräyksen rikkomisesta kärsivä vanhempi on useimmiten isä. Jokaisessa toteutumatta jääneessä tapaamisessa lapselta riistetään mahdollisuus tavata isäänsä ja isältä mahdollisuus tavata lastaan. Tämä on ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 16 artiklan vastaista. MJKL ehdottaa, että tapaamisoikeuksien toteutumista valvottaisi. Viranomaisten on tiedettävä, toimiiko lähihuoltaja tapaamisoikeuteen liittyvien määräysten mukaisesti. Valvonnasta tulisi tehdä pysyvää viranomaistoimintaa.

Kaiken kaikkiaan olemme huolissamme isyyden merkityksen arvostamisesta ja tuen saatavuudesta isille. Tällä hetkellä isiä ja isyyttä tukevia palveluita tarjoavat enimmäkseen pienet kansalaisjärjestöt, jotka eivät pysty tarjoamaan kaikkea tarvittavaa palvelua kattavasti vähäisten resurssien takia. Yhteiskunnan tulisi panostaa enemmän isyyden tukemiseen.

Sosiaali-, terveys- ja kasvatusalojen ammattilaisten ja virkamiesten tulisi saada nykyistä kattavampaa perus- ja jatkokoulutusta isyyden merkityksestä perheiden hyvinvoinnille. Isän läsnäololla perheessä on tutkitusti merkittäviä hyvinvointivaikutuksia lapsille. Näitä ovat parempi koulumenestys, paremmat luku-, kirjoitus- ja matemaattiset taidot, vähempi työttömyys, pienempi itsemurhariski, vähempi huumeiden käyttö, vähempi kodittomuus, vähempi hyväksikäyttö, vähempi mahdollisuus joutua perheväkivallan uhriksi, vähempi rikollinen toiminta, vähempi köyhyys, vahvempi luottamus muita ihmisiä kohtaan ja paremmin kehittynyt empatiakyky. Isyyden läsnäoloa lapsen elämässä tulee siis edistää kaikin mahdollisin tavoin, mutta yhteiskunta ei panosta tähän riittävästi.

Poikien koulumenestys

Poikien koulumenestys on jäänyt Suomessa selvästi jälkeen tytöistä. Erot ovat niin merkittävät, että Suomi sijoittuu koulutuksen tasa-arvossa sukupuolten välillä OECD-maiden huonoimpien joukkoon (huolimatta Suomen tasa-arvosaavutuksistaan saamista kehuista). Naisten koulutustaso on ylittänyt miesten tason. Korkeakoulujen opiskelijoista pääosa on naisia. Lukion oppilaista suurempi osa on naisia ja naisilla on enemmän korkeakoulututkintoja. Sukupuolten välinen koulutuskuilu kasvaa entisestään ja siksi Suomessa on ryhdyttävä määrätietoisiin toimenpiteisiin poikien nykyistä selvästi paremmaksi tukemiseksi kouluttautumisessa. Poikien tulevaisuudesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen tulee olla yhtä tärkeitä kuin tyttöjen tulevaisuudesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen.

Jo peruskouluopetusta tulee kehittää niin, että poikien sukupuolierityiset tarpeet huomioidaan paremmin. On varmistettava, että pojat saavuttavat peruskoulun jokaisen luokka-asteen standardivaatimukset. Pojat hyötyisivät myös muun muassa selkeistä rajoista ja niistä kiinni pitämisestä, opettajan auktoriteetin arvostamisesta ja työrauhasta oppituntien aikana. Peruskouluaikeasta menestyksestä huolehtiminen vaikuttaisi poikien menestykseen myös ylemmillä koulutusasteilla.

Miehillä on paljon suurempi riski syrjäytyä yhteiskunnasta kuin naisilla. Tämä negatiivinen kehitys alkaa kouluaikana ja se voidaan kääntää päinvastaiseksi huomioimalla edellä esitetyt näkökulmat. Lisäksi vanhempien tuki on myös varsin olennaista koulumenestyksen kannalta. Isän läsnäolo perheessä on vahvassa korrelaatiossa koulumenestyksen kanssa. Koulumenestys liittyy siten myös esimerkiksi eron huoltajusjärjestelyihin.

Sukupuolten symmetria laissa ja virallisissa rakenteissa

Sukupuolia tulee kohdella tasa-arvoisesti lainsäädännössä ja viranomaistoiminnassa. Lainsäädännössä on useita miehiä syrjiviä kohtia. Jo laki sukupuolten välisestä tasa-arvosta asettaa naiset ja miehet eriarvoiseen asemaan. Lain ensimmäisessä pykälässä todetaan, että tasa-arvotavoitteiden erityishuomio tulee kiinnittää naisten asemaan työelämässä. Miesten erityiskysymyksiä ei laissa huomioida ja naisiin keskittyminen näkyy kansallisen tasa-arvotyön painotuksissa.

Suomen lainsäädännössä on myös laki tiettyjen naisjärjestöjen valtion tuesta. Laissa luetellaan naisjärjestöt, jotka ovat oikeutettuja valtion rahalliseen tukeen. Miesjärjestöillä ei ole mahdollista saada tällaista tukea. Laki on miehiä syrjivä ja sitä on muutettava.

Suomen hallitus edellyttää lainsäädännöltä ja eri toimenpiteiltä sukupuolivaikutusten arviointia. Tätä tulisi soveltaa tasapuolisesti ja neutraalisti arvioitaessa vaikutuksia naisiin ja miehiin. Toistaiseksi arvioinnissa on keskitetty kuitenkin valtavirtaisesti naisiin kohdistuviin vaikutuksiin. Yhdenvertaista, naisiin ja miehiin kohdistuvaa vaikutusarviointia tulee kehittää, ja soveltaa paitsi lainsäädäntöön, myös kaikkeen viranomaistoimintaan ja rakenteiden uudistamiseen.

Lopuksi

Haluamme huomauttaa, että on olemassa runsaasti tutkittua tietoa poikien ja miesten kokemista yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ongelmista Suomessa. Näiden asioiden ohittaminen (olemassa olevasta tiedosta huolimatta) syrjii poikien ja miesten ihmisoikeuksia, ja tilanne tulee sisällyttää Suomen katsaukseen ihmisoikeustilanteestaan.

Lausuntopyyntöä ulkoministeriötä kiittäen, Helsingissä 7.6.2022

Miesjärjestöjen keskusliitto ry